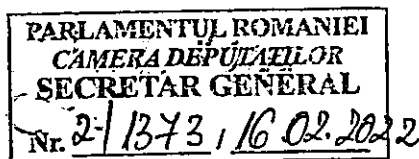

SECRETARIATUL GENERAL AL GUVERNULUI
DEPARTAMENTUL PENTRU RELAȚIA CU PARLAMENTUL

Nr. 1016/2022

15. FEB. 2022

**Către: DOAMNA SILVIA-CLAUDIA MIHALCEA,
SECRETARUL GENERAL AL CAMEREI DEPUTAȚILOR**

Ref. la: punctele de vedere ale Guvernului aprobate în ședința Guvernului din data
de 10 februarie 2022

STIMATĂ DOAMNĂ SECRETAR GENERAL,

Vă transmitem, alăturat, în original, **punctele de vedere ale Guvernului** referitoare la:

1. *Propunerea legislativă pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (Bp. 420/2021, Plx.13/2022);*
2. *Propunerea legislativă pentru modificarea și completarea Legii educației naționale nr.1/2011 (Plx.607/2021).*

Cu deosebită considerație,

NINI SĂRUNARU

SECRETAR DE STAT

PRIM MINISTRU

Domnule președinte,

În conformitate cu prevederile art. 111 alin. (1) din Constituție și în temeiul art. 25 lit. (b) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul Administrativ, Guvernul României formulează următorul:

PUNCT DE VEDERE

referitor la *propunerea legislativă pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă*, inițiată de doamna deputat USR Oana Murariu împreună cu un grup de parlamentari USR (Bp. 420/2021, Plx.13/2022).

I. Principalele reglementări

Inițiativa legislativă are ca obiect de reglementare modificarea și completarea *Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă republicată, cu modificările și completările ulterioare, (NCPC)*, în sensul:

- abrogării alin. (3) al art. 233 NCPC, precum și inserarea unui nou articol, art. 395¹, dedicat stabilirii momentului pronunțării, potrivit căruia: pronunțarea hotărârii poate fi stabilită într-un termen care nu poate depăși 60 de zile de la închiderea dezbaterilor, cu excepția pricinilor considerate urgente, când pronunțarea hotărârii poate fi stabilită într-un termen care nu poate depăși 30 de zile, dacă legea nu prevede altfel; președintele, odată cu anunțarea termenului menționat, poate stabili că pronunțarea hotărârii se va face prin punerea hotărârii la dispoziția părților prin mijlocirea grefei instanței; hotărârea nu poate fi pronunțată mai înainte de data fixată în acest scop;

- modificării alin. (1) - (3) ale art. 396 NCPC, în sensul că: în cazuri temeinic justificate, instanța poate amâna succesiv pronunțarea, fiecare amânare neputând depăși 30 de zile; în cazul pricinilor considerate urgente nu poate fi amânată pronunțarea; deliberarea, redactarea și pronunțarea

hotărârilor nu pot avea loc mai târziu de 120 de zile de la închiderea dezbaterilor;

- completării art. 400 *NCPC* cu un nou alineat, alin. (2), în sensul că repunerea pe rol nu poate avea loc în situația prevăzută de art. 396 alin. (1) *NCPC*;

- abrogării art. 401 *NCPC* (dedicat minutei);

- modificării art. 402 *NCPC*, după cum urmează: hotărârea se poate pronunța în ședință publică, după redactarea acesteia, la locul unde s-au desfășurat dezbaterile, de către președinte sau de către un judecător, membru al completului de judecată, care va citi dispozitivul, indicând și calea de atac ce poate fi folosită împotriva hotărârii sau se poate pronunța prin punerea hotărârii la dispoziția părților de către grefa instanței;

- modificării alin. (5) al art. 426 *NCPC* (în sensul că hotărârea se redactează și semnează până la data pronunțării, iar opinia separată a judecătorului rămas în minoritate, precum și, când este cazul, opinia concurentă, se redactează și se semnează în același termen), precum și a alin. (1) al art. 427 *NCPC* (în sensul că: hotărârea se va comunica din oficiu părților, în copie, chiar dacă este definitivă; comunicarea se va face imediat după pronunțare; dacă părțile sunt prezente la pronunțarea făcută în ședință, înmânarea, la cerere, sub semnătură, a hotărârii se consideră comunicare; de asemenea, se consideră comunicare și înmânarea, sub semnătură, a hotărârii prin mijlocirea grefei instanței).

Totodată, cu titlu de dispoziții tranzitorii, art. II și art. III din inițiativa legislativă prevăd că: hotărârile judecătorești în materie civilă, pronunțate anterior intrării în vigoare a legii preconizate, se redactează având conținutul și în termenele prevăzute de legea în vigoare la data pronunțării lor; de la data intrării în vigoare a legii propuse, timp de 1 an calendaristic, termenul prevăzut de art. 396 alin. (3) *NCPC* urmează a fi, pentru Înalta Curte de Casație și Justiție, de 150 de zile.

În *Expunerea de motive* se precizează că punctele 46-54 și 64 din considerentele *Deciziei Curții Constituționale nr. 233/2021 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 400 alin. (1), ale art. 405 alin. (2) și (3) și ale art. 406 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală*, sunt aplicabile *mutatis mutandis* și în ceea ce privește procesele cărora le este aplicabil *Codul de procedură civilă (Legea nr. 134/2010, republicată, cu modificările și completările ulterioare)*.

De asemenea, un alt argument invocat vizează necesitatea de degrevare treptată a instanțelor de judecată - degrevare operaționalizată prin analiza o singură dată a dosarului de către completul de judecată -

deliberând-redactând motivarea - pronunțând soluția, spre deosebire de sistemul procedural în vigoare *de lege lata*, conform căruia completul de judecată ar analiza o dată dosarul la momentul deliberării și pronunțării soluției, respectiv ar mai analiza o dată dosarul la momentul redactării hotărârii judecătorești, irosindu-se în mod inevitabil timp și existând riscul de apariție a unor erori judiciare prin eventuala descoperire a unor elemente la momentul redactării hotărârii, care nu au fost observate și avute în vedere la momentul pronunțării soluției.

II. Observații

I. 1. Precizări principale:

A. *Codul de procedură civilă (Legea nr. 134/2010, republicată, cu modificările și completările ulterioare; în continuare NCPC)* constituie expresia unui efort susținut, desfășurat pe parcursul mai multor ani, în vederea creării în materie civilă a unui cadru legislativ modern care să răspundă pe deplin imperativelor funcționării unei justiții moderne, adaptate așteptărilor sociale, precum și creșterii calității acestui serviciu public, reprezentând un punct de cotitură în reforma instituțiilor dreptului și a justiției din România, venind și în întâmpinarea cerințelor Comisiei Europene în cadrul *Mecanismului de cooperare și verificare*.

Dispozițiile *NCPC* au urmărit să asigure accesul justițiabililor la mijloace și forme procedurale mai simple și accesibile și accelerarea procedurii, inclusiv în faza executării silite.

În egală măsură, *NCPC* a urmărit să pună accent pe dimensiunea preventivă a normelor sale, răspunzând și exigențelor de previzibilitate a procedurilor judiciare decurgând din *Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale* și, implicit, din cele statuate în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Data fiind preocuparea esențială de asigurare a celerității soluționării cauzelor, concomitent cu îmbunătățirea calității actului de justiție, soluțiile legislative consacrate de *NCPC* urmăresc să răspundă, atât în mod direct, cât și prin efectele preconizate, acestui imperativ, indiferent că este vorba despre resistemizarea etapelor procesului civil în așa fel încât să conducă la un dialog judiciar, în termeni clari și onești, de simplificarea formelor procedurale ori modificarea competenței materiale a instanțelor

judecătorești, odată cu reșezarea sistemului căilor de atac sau, în fine, de măsuri de natură să ducă la responsabilizarea părților din proces.

Cum este cunoscut, relativ recent, a fost adoptată Legea nr. 310/2018 *pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative*, act normativ care, deși în forma sa inițială a intenționat doar punerea de acord a NCPC cu *Constituția României, republicată* și cu deciziile Curții Constituționale de constatare a neconstituționalității unora dintre textele Codului - așadar un demers legislativ unitar, concertat, dar limitat la obiectul precizat - ulterior, în contextul funcționării Comisiei speciale comune (a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției) efortul legislativ amintit s-a extins semnificativ, cuprinzând în sfera sa și alte propuneri de norme, fie promovate în procedura parlamentară (inițiative legislative), fie avansate în procesul de consultare și dezbatere publică în marja lucrărilor comisiei (cu reprezentanți ai altor autorități publice, ai asociațiilor profesionale și ai societății civile).

În acest context, tot cu titlu general, cu privire la NCPC, arătăm că, în opinia noastră, efectuarea unor modificări punctuale, iar, pe de altă parte, promovarea unor modificări de substanță, fără observarea strictă cel puțin a concepției de ansamblu a unei asemenea reglementări fundamentale, de amploare, trebuie privite cu maximă prudență, întrucât progresul legislativ, mai ales în cazul unor asemenea reglementări, de mare anvergură (cum sunt Codurile), nu poate fi realizat decât în urma identificării unei nevoi reale de reglementare (cristalizată în timp), care impune realizarea unei evaluări de ansamblu a reglementării de drept comun (dar și a celor speciale/particulare), iar nu doar a uneia punctuale¹.

Mai arătăm că, chiar în condițiile aprecierii ca fiind oportună/justificată promovarea unor soluții care tind la schimbarea concepției de ansamblu a NCPC, este necesară - în cadrul procesului de legiferare - inclusiv realizarea corelărilor necesare și, în consecință, amendarea și a altor dispoziții care sunt în strânsă conexiune cu cele propuse a fi modificate/completate/abrogate.

¹ în acest sens s-a exprimat și doctrina, arătându-se că modificarea modificărilor este nu numai admisibilă, dar chiar necesară, însă după o perioadă rezonabilă de aplicare și verificare a modalităților susceptibile de modificare; astfel, s-a mai arătat, prin „modificări la modificări”, mai înainte de orice verificare practică a consistenței și utilității reglementărilor originare, îndelung și costisitor elaborate, debusolează încă o dată interpretul, discreditând autorul reglementărilor și întreține sentimentul insecurității și al cercului vicios pe care le creionează incompetența sau improvizația. De mult se simte nevoia de o perioadă de „calm” al valorilor juridice și de o certitudine previzibilă (a se vedea I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 13, nota 4).

Totodată, arătăm că, în principiu, la efectuarea intervențiilor legislative asupra *NCPC* trebuie să se țină seama și de un alt factor esențial, și anume ca intervalul de timp scurs de la intrarea acestuia în vigoare (sau a unor modificări substanțiale²) - mai ales în situația în care s-ar proceda și la unele schimbări conceptuale în raport cu forma originară a acestui cod - să fie suficient (în materie procesual civilă ar fi necesară parcurgerea unor cicluri procesuale complete) pentru a evalua pe deplin impactul reglementării care se dorește a fi amendată.

B. Precizăm că, în considerarea faptului că, de la intrarea în vigoare a *NCPC* s-a scurs un interval de timp suficient pentru a permite o evaluare de ansamblu a acestei reglementări, Ministerul Justiției a inițiat o analiză a acestei problematici - cu accent și pe necesitatea și oportunitatea unei intervenții legislative asupra *NCPC* în considerarea recentelor evenimente jurisprudențiale și legislative privitoare la redactarea și pronunțarea hotărârilor judecătorești în materie procesual-penală -, inclusiv cu implicarea instituțiilor din cadrul autorității judecătorești și a unor profesii liberale conexe sistemului judiciar.

Totodată, la nivelul Ministerului Justiției își desfășoară actualmente activitatea un grup de lucru, în care au fost cooptați și unii membri ai Comisiilor de elaborare a *NCPC* și a *Legii pentru punerea sa în aplicare* (nr. 76/2012).

În acest context, este imperios necesar a se preciza că opiniile exprimate cu privire la necesitatea și oportunitatea unei intervenții legislative în materie nu au fost unitare și omogene în cadrul grupului de lucru mai sus amintit, fiind exprimate opinii diferite inclusiv cu privire la chestiuni de principiu care ar urma să stea la baza unei eventuale viitoare reglementări în materie (e.g.: păstrarea sau nu a minutei ca act de procedură distinct).

În același context, amintim și că opiniile exprimate de unele dintre instanțele judecătorești³ cu referire la chestiunea în discuție sunt (uneori complet) divergente [unele considerând necesară schimbarea conceptuală (eventual prin importarea modelului legislativ promovat în materie procesual penală), altele respingând *de plano* necesitatea unei intervenții legislative în materie procesual civilă].

² Avem în vedere *Legea nr. 310/2018, care a amendat consistent NCPC*.

³ Este de menționat că nu au formulat încă un punct de vedere toate entitățile/instanțele consultate.

C. Recent, Curtea Constituțională, prin *Decizia nr. 233/2021*, precitată, a constatat neconstituționalitatea unor soluții similare în materia pronunțării și redactării hotărârilor judecătorești cuprinse în reglementarea de drept comun în materie procesual penală - care au determinat și o intervenție legislativă la nivelul acestui act normativ, realizată prin *Legea nr. 130/2021*⁴, aspect care necesită analizarea dispozițiilor *NCPC* referitoare la pronunțarea și redactarea hotărârilor judecătorești inclusiv prin prisma recente jurisprudențe a Curții Constituționale invocate mai sus.

Din analiza *Expunerii de motive* ce însoțește inițiativa legislativă, rezultă că unul dintre argumentele esențiale invocate de inițiatorii acesteia constă în recenta constatare a neconstituționalității dispozițiilor similare în materia redactării și pronunțării hotărârilor judecătorești cuprinse în reglementarea procesual-penală de drept comun.

Menționăm și faptul că, în prezent, pe rolul Curții Constituționale (dosarul nr. 2361D/2021) se află sesizări de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 401 alin. (1), art. 402 și art. 426 alin. (5) *NCPC*⁵.

II.2. Precizări prealabile privitoare la redactarea și pronunțarea hotărârilor judecătorești (în materie civilă):

Potrivit prevederilor art. 401 *NCPC*, după ce a fost luată hotărârea, se va întocmi de îndată o minută care va cuprinde soluția și în care se va arăta, când este cazul, opinia separată a judecătorilor aflați în minoritate, iar minuta, sub sancțiunea nulității hotărârii, se va semna pe fiecare pagină de către judecători și, după caz, de magistratul-asistent, după care se va consemna într-un registru special, ținut la grefa instanței (posibil și în format electronic).

Cum s-a arătat în doctrină, minuta este, în sistemul instituit de reglementarea procesual civilă de drept comun, unul dintre cele mai importante acte procedurale ale instanței de judecată. Minuta va alcătui în final însuși dispozitivul hotărârii redactate de către instanță; judecata nu se poate finaliza fără redactarea și pronunțarea unei minute.

⁴ pentru modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală (M.Of. nr. 493 din 12.05.2021).

⁵ cu privire la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 401 alin. (1), art. 402 și art. 426 alin. (5) *NCPC*, Ministerul Justiției a comunicat, în răspuns la adresa Secretariatului General al Guvernului (nr. 15A/6411/CA/06.09.2021), punctul său de vedere (prin adresa nr. 83.833/2021). În considerarea diferențelor semnificative existente între cele două materii (procesual civilă și procesual penală), prin adresa Ministerului Justiției mai sus menționată s-a apreciat că nu s-ar impune adoptarea, de către instanța de contencios constituțional, a soluției constatării neconstituționalității prevederilor art. 401 alin. (1), art. 402 și art. 426 alin. (5) *NCPC*.

S-a susținut și că minuta trebuie să cuprindă, în termeni imperativi, soluția adoptată, fie ea de admitere sau de respingere a acțiunii.

De asemenea, judecătorii trebuie să se pronunțe prin dispozitiv asupra tuturor cererilor formulate de părți, cerință ce constituie o exigență esențială, impusă și de art. 397 alin. (1) *NCPC*.

Cu privire la semnarea minutei, s-a arătat că aceasta este o formalitate esențială, întrucât această cerință conferă autenticitate deciziei pronunțate, garantează neschimbarea ei și oferă posibilitatea instanței de control de a verifica legalitatea compunerii completului de judecată.

Tocmai de aceea, legea prevede în mod expres obligația semnării minutei, sub sancțiunea nulității. Minuta trebuie semnată de judecători pe fiecare pagină, și această exigență este destinată să garanteze neschimbarea ei⁶.

Cu privire la reglementarea în cauză, în doctrină s-a mai reținut că dispozițiile în vigoare preiau reglementarea introdusă în art. 258 alin. (1) din vechiul *Cod de procedură civilă* prin *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 138/2000 (pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă)*, din care rezultă că, procesul deliberării aparținând judecătorilor, aceștia sunt cei care pronunță soluția, dar și că minuta redactată după deliberare, nefiind altceva decât dispozitivul pe scurt al hotărârii, rezultă că hotărârea redactată nu poate avea dispozitivul diferit de ceea ce cuprinde minuta⁷.

Tot în doctrină s-a mai reținut și că eventualele contradicții între minută și dispozitiv se pot remedia, în principiu, prin valorificarea minutei, care, reflectând rezultatul deliberării, reprezintă adevărata hotărâre⁸, dar și că, dacă lipsa semnăturii membrilor completului din dispozitivul hotărârii poate fi complinită (o asemenea interpretare fiind posibilă având în vedere că rezultatul deliberării este consemnat în minută, dispozitivul fiind întocmit ulterior, pe baza acesteia), cea de pe minută nu mai poate fi acoperită ulterior, pe parcursul desfășurării judecății, întrucât s-ar pune la îndoială însuși rezultatul și conținutul deliberării (câtă vreme nu este asumat, sub semnătură, de către cel/cei care a/au participat la etapa deliberării)⁹.

⁶ A se vedea I. Leș, *Noul Cod de procedură civilă: comentariu pe articole*, ed. 1, Editura C.H. Beck, București, 2013, pp. 517-518.

⁷ A se vedea A. Nicolae, în V.-M. Ciobanu, M. Nicolae (coord.), *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, vol. I, ed. a 2-a, Ed. Universul Juridic, București, 2016, pp. 1110-1111.

⁸ A se vedea A. Constanda, în G. Boroș (coord.), *Noul Cod de procedură civilă: comentariu pe articole*, vol. I, ed. 1, Editura Hamangiu, București, 2013, p. 744.

⁹ A se vedea A. Nicolae, în V.-M. Ciobanu, M. Nicolae (coord.), *op. cit.*, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 1114.

În conformitate cu dispozițiile art. 402 *NCPC*, hotărârea se poate pronunța în ședință publică, la locul unde s-au desfășurat dezbaterile, de către președinte sau de către un judecător, membru al completului de judecată, care va citi minuta, indicând și calea de atac ce poate fi folosită împotriva hotărârii sau se poate pronunța prin punerea soluției la dispoziția părților de către grefa instanței.

Cum s-a reținut în doctrină, pronunțarea hotărârii este un act procedural deosebit de important, aceasta fiind destinată să asigure publicitatea dezbaterilor și în această fază a procesului civil¹⁰; din acest moment capătă existență hotărârea, cu efectele care sunt legate de acest act jurisdicțional (dezinvestirea instanței, autoritatea de lucru judecat - provizorie până la definitivarea exercițiului căilor de atac - executorialitatea), din momentul pronunțării hotărârea reprezentând un act de autoritate publică, care marchează desistarea instanței, așa încât judecătorul nu mai poate reveni asupra soluției, cu rezerva situațiilor în care legea îi permite¹¹.

Potrivit dispozițiilor art. 403 *NCPC*, data hotărârii este aceea la care minuta este pronunțată potrivit legii.

În conformitate cu prevederile art. 426 *NCPC* (dedicate redactării și semnării hotărârii): hotărârea se redactează de judecătorul care a soluționat procesul; când în compunerea completului de judecată intră și asistenți judiciari sau magistrați-asistenți, președintele îl va putea desemna pe unul dintre aceștia să redacteze hotărârea; în cazul în care unul dintre judecători sau asistenți judiciari a rămas în minoritate la deliberare, el își va redacta opinia separată, care va cuprinde expunerea considerentelor, soluția pe care a propus-o și semnătura acestuia; de asemenea, judecătorul care este de acord cu soluția, dar pentru considerente diferite, va redacta separat opinia concurentă; hotărârea va fi semnată de membrii completului de judecată și de către grefier; dacă vreunul dintre judecători este împiedicat să semneze hotărârea, ea va fi semnată în locul său de președintele completului, iar dacă și acesta ori judecătorul unic se află într-o astfel de situație, hotărârea se va semna de către președintele instanței; când împiedicarea privește pe grefier, hotărârea se va semna de grefierul-șef; în toate cazurile se face mențiune pe hotărâre despre cauza care a determinat împiedicarea; hotărârea se redactează și semnează în termen de cel mult 30 de zile de la data pronunțării, urmând ca, în cazuri temeinic motivate, acest termen să fie prelungit cu câte 30 de zile, de cel mult două ori; opinia

¹⁰ A se vedea I. Leș, *op. cit.*, ed. 1, 2013, p. 519.

¹¹ A se vedea A. Nicolae, în V.-M. Ciobanu, M. Nicolae (coord.), *op. cit.*, vol. I, ed. a 2-a, 2016, p. 1112, inclusiv nota 2.

separată a judecătorului rămas în minoritate, precum și, când este cazul, opinia concurentă se redactează și se semnează în același termen; hotărârea se va întocmi în două exemplare originale, dintre care unul se atașează la dosarul cauzei, iar celălalt se va depune spre conservare la dosarul de hotărâri al instanței.

Cu privire la redactarea hotărârii, în doctrină,¹² s-a reținut că elaborarea hotărârii, respectiv a considerentelor acesteia, care explică și justifică soluția adoptată, se realizează, în mod logic, de către judecătorul care a soluționat procesul, cel în fața căruia s-au desfășurat dezbaterile, care a deliberat asupra cauzei și deține deci argumentele de fapt și de drept ale adoptării soluției. S-a reținut și că - în ipoteza completurilor colegiale - indiferent care membru al completului redactează hotărârea, aceasta rămâne supusă controlului tuturor membrilor completului care a pronunțat-o și care, semnând-o, își însușesc motivarea, devenind astfel o operă colectivă a acestora.

Cu referire la termenul de redactare a hotărârii, doctrina a reținut că legea nu determină natura termenului evocat de text și că, în pofida redactării sale formal imperative, neredactarea sau nesemnarea hotărârii în termen de 30 de zile nu poate afecta valabilitatea hotărârii pronunțate. S-a susținut și că redactarea și semnarea hotărârii sunt acte care trebuie realizate de judecători din oficiu, iar nu la stăruința părților. Or, nerespectarea unei asemenea obligații nu se poate răsfrânge negativ asupra părților din proces; nerespectarea unor asemenea termene poate antrena doar sancțiuni disciplinare pentru judecătorii vinovați¹³.

Tot cu privire la acest aspect, amintim că relativ recent, prin *Legea nr. 207/2018* a fost amendat art. 16 alin. (3) din *Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară* - text de generală aplicabilitate -, în sensul că hotărârile judecătorești trebuie redactate în termen de cel mult 30 de zile de la data pronunțării, iar, în cazuri temeinic motivate, termenul poate fi prelungit cu câte 30 de zile, de cel mult două ori¹⁴.

Prin *Decizia Curții Constituționale nr. 33/2018*¹⁵, pronunțată chiar cu privire la constituționalitatea actului normativ anterior amintit, s-a reținut că:

¹² *Ibidem*, op. cit., vol. I, ed. a 2-a, 2016, p. 1167.

¹³ A se vedea I. Leș, op. cit., ed. 1, 2013, p. 557

¹⁴ în același sens a fost amendat și art. 426 alin. (5) teza I NCPC [prin *Legea nr. 310/2018* (pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative)], redat anterior.

¹⁵ referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară (M.Of. 146 din 15.02.2018).

„106. Cu privire la termenul de redactare a hotărârilor judecătorești, Curtea observă că dispozițiile procedurale de drept comun, civile și penale, prevăd deja termenul de 30 de zile de la data pronunțării. Astfel, potrivit dispozițiilor art. 426 alin. (5) din Codul de procedură civilă, „Hotărârea se va redacta și se va semna în cel mult 30 de zile de la pronunțare. Opinia separată a judecătorului rămas în minoritate, precum și, când este cazul, opinia concurentă se redactează și se semnează în același termen”. De asemenea, prevederile art. 406 alin. (1) din Codul de procedură penală dispun că „Hotărârea se redactează în cel mult 30 de zile de la pronunțare.”, iar alin. (2) prevede că „Hotărârea se redactează de unul dintre judecătorii care au participat la soluționarea cauzei, în cel mult 30 de zile de la pronunțare, și se semnează de toți membrii completului și de grefier.” Normele procedurale au o redactare doar formal imperativă, întrucât nerespectarea termenului nu poate afecta valabilitatea hotărârii pronunțate, însă, atunci când se constată motive imputabile judecătorului, încălcarea acestora poate constitui abatere disciplinară, în condițiile art. 99 lit. h) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor.

107. Noua reglementare prevede același termen pentru redactare și, în plus, posibilitatea prelungirii acestui termen cu câte 30 de zile, de cel mult două ori, în cazuri temeinic motivate. Dispoziția legală constituie premisa redactării unor hotărâri judecătorești de calitate, înlăturând posibilitatea ca termenul de 30 de zile să devină un element de presiune asupra judecătorului, care s-ar expune unor eventuale consecințe de ordin disciplinar în cazul depășirii sale, și care, implicit, ar afecta calitatea actului de justiție. Posibilitatea prelungirii termenului de 30 de zile, în cazuri temeinic justificate, cu încă 60 de zile nu este de natură să afecteze soluționarea cauzei într-un termen rezonabil, având în vedere că dreptul la un proces echitabil presupune crearea unui cadru legal care să prevadă și garanția referitoare la redactarea unei hotărâri judecătorești în condiții adecvate cauzei, rolului instanței judecătorești sau situației particulare a judecătorului. Existența unor motive temeinice, concrete, care pot determina prelungirea termenului legal de redactare a hotărârii judecătorești constituie cauze exoneratoare de răspundere disciplinară. În literatura de specialitate s-a precizat că prin „motive temeinic justificate” trebuie să se înțeleagă numai acele împrejurări care, fără a avea gravitatea forței majore, sunt exclusive de culpă, fiind piedici relative, iar nu absolute (ca forța majoră). Pot constitui cazuri temeinic justificate pentru depășirea termenului procedural legal: complexitatea deosebită a

cauzei în care a fost pronunțată hotărârea, încărcarea excesivă a rolului instanței care a pronunțat hotărârea, îmbolnăvirea judecătorului și spitalizarea sa etc., fiind necesar ca judecătorul să facă dovada temeiniciei motivelor invocate în susținerea cererii de prelungire a termenului.”¹⁶

Cum s-a arătat mai sus, recent, Curtea Constituțională, prin *Decizia nr. 233/2021*, precitată, a constatat neconstituționalitatea unor soluții similare în materia pronunțării și redactării hotărârilor judecătorești cuprinse în reglementarea de drept comun în materie procesual penală, aspect care necesită analizarea dispozițiilor *NCPC* referitoare la pronunțarea și redactarea hotărârilor judecătorești inclusiv prin prisma recente jurisprudențe a Curții Constituționale invocate mai sus.

În urma analizării ultimei decizii amintite, ar rezulta că raționamentul care a stat la baza soluției de declarare ca neconstituțională a reglementării în materie procesual penală ar fi aplicabil, cel mult, parțial, fragmentat, și, desigur, *mutatis mutandis* și în materie procesual civilă (putând fi avute în vedere, în special, considerentele 32-56, dar și 90 și urm. din decizia menționată)¹⁷, cu precizarea - esențială - că instanța de contencios constituțional, deși a reținut și unele argumente de ordin general din perspectiva lipsei conformității cu *Legea fundamentală a mecanismului procedural* care presupune ca redactarea considerentelor hotărârii judecătorești să aibă loc după pronunțarea minutei, aceste argumente, ca, de altfel, întreaga decizie, se raportează direct și exclusiv la dispozițiile supuse controlului de constituționalitate din *Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală* și, pe cale de consecință, și mai important, la

¹⁶ De altfel, și în *Decizia nr. 336/2015* [referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 235 alin. (1) din *Codul de procedură penală* (M.Of. nr. 342 din 19 mai 2015)], s-a reținut și că:

«25. în raport cu caracterul și efectele lor termenele procedurale au fost clasificate în termene peremptorii (imperative) - acelea înăuntrul duratei cărora trebuie să fie îndeplinit sau efectuat un act, termen ce creează o limitare, actul trebuind efectuat înainte de împlinirea termenului; dilatorii (prohibitive) - acelea care nu îngăduie îndeplinirea sau efectuarea unui act decât după expirarea duratei lor; orânduitorii (de recomandare) - acele termene care fixează o perioadă de timp pentru efectuarea unor acte procesuale sau procedurale determinate, iar în caz de nerespectare, nu atrag sancțiuni procesuale pentru actul neefectuat, dar pot atrage sancțiuni disciplinare ori amendă judiciară pentru persoanele care aveau obligația să îl respecte. Totodată, după sancțiunea ce intervine în caz de nerespectare, termenele sunt: absolute (cominatorii), care atrag, în caz de nerespectare, consecințe referitoare la validitatea actului îndeplinit».

¹⁷ „în doctrina recentă (a se vedea Gh.-L. Zidaru, P. Pop, *Drept procesual civil. Procedura în fața primei instanțe și în căile de atac*, Editura Solomon, București, 2020, p. 338) a fost avansată o propunere de lege ferenda în materie. Autorii arată că, față de importanța crescută a considerentelor decisive și decizorii, cărora legea le atașează efectul important al autorității lucrului judecat, consideră preferabilă introducerea în legislația procesual civilă a alternativei pronunțării hotărârii în extenso; se arată că, în acest caz, mai simplu de gestionat în situația judecătorului unic, se impune o deliberare în doi pași în cazul completurilor colegiale, una (informală) asupra soluției prefigurate, iar, ulterior, o deliberare finală asupra proiectului de hotărâre, urmând ca hotărârea, în întregul său, considerente și dispozitiv, să fie adoptată conform regulilor de la deliberare și pronunțare.

exigențele convenționale, constituționale și legale specifice procesului penal.

Cum s-a precizat și mai sus, în contextul referirii la sesizările de neconstituționalitate în materie procesual civilă, în considerarea diferențelor semnificative existente între cele două materii (procesual civilă și procesual penală), se poate aprecia că nu s-ar impune adoptarea, de către instanța de contencios constituțional, a soluției constatării neconstituționalității prevederilor art. 401 alin. (1), art. 402 și art. 426 alin. (5) NCPC.

Astfel, spre deosebire de procesul penal, care este guvernat, între altele, de principiul oficialității, procesul civil - unul al intereselor private - este cârmuit *inter alia* de *principiul disponibilității*.

În conformitate cu art. 9 NCPC: procesul civil poate fi pornit la cererea celui interesat sau, în cazurile anume prevăzute de lege, la cererea altei persoane, organizații ori a unei autorități sau instituții publice ori de interes public; obiectul și limitele procesului sunt stabilite prin cererile și apărările părților; în condițiile legii, partea poate, după caz, renunța la judecarea cererii de chemare în judecată sau la însuși dreptul pretins, poate recunoaște pretențiile părții adverse, se poate învoi cu aceasta pentru a pune capăt, în tot sau în parte, procesului, poate renunța la exercitarea căilor de atac ori la executarea unei hotărâri; de asemenea, partea poate dispune de drepturile sale în orice alt mod permis de lege.

Tot spre deosebire de reglementarea procesual penală, care consacră, până la amendarea noului *Cod de procedură penală* prin *Legea nr. 130/2021*, ca soluție de principiu, punerea în executare a hotărârii de îndată după pronunțarea minutei, în materie procesual civilă punerea în executare a hotărârii judecătorești (dar și a titlurilor executorii nejurisdicționale) are ca premisă redactarea și semnarea hotărârii judecătorești și este condiționată, chiar și în cazul hotărârilor judecătorești cu executare provizorie, de parcurgerea unei etape (proceduri) distincte (încuviințarea executării silită), care presupune un control judecătoresc asupra unor aspecte, expres determinate de lege, între care și existența și validitatea (formală) a titlului executoriu¹⁸ [privit *in globo* - în cazul hotărârii judecătorești ca act jurisdicțional având componentele standard (introdactivă, considerente, dispozitiv)].

O altă diferență semnificativă constă în împrejurarea că, spre deosebire de reglementarea procesual penală, în cea procesual civilă

¹⁸ De altfel, în regulă generală, cererii de executare silită i se atașează titlul executoriu (inclusiv hotărârea judecătorească) în original sau în copie legalizată, după caz [a se vedea art. 664 alin. (4) NCPC]

termenul pentru declararea căilor de atac curge, ca regulă, de la comunicarea hotărârii [care, potrivit art. 427 alin. (1) teza a II-a *NCPC*, se face de îndată ce hotărârea a fost redactată și semnată în condițiile legii și care, în consecință, cuprinde, între altele, considerentele, așadar inclusiv motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază soluția], cazurile de excepție - de strictă interpretare și aplicare în care termenul de formulare a căilor de atac curge de la data pronunțării [minutei (cuprinzând soluția și, dacă este cazul, opinia separată a judecătorilor aflați în minoritate)], fiind determinate de circumstanțe particulare (e.g.: urgența cauzei; prezența la proces și specificul cauzei/calitatea participantului îndreptățit la exercitarea căii de atac).

Așa fiind, din această perspectivă, reglementarea actuală nu ar fi, în opinia noastră, de natură să producă vreun prejudiciu părților din proces.

În plus, introducerea cererii de chemare în judecată atrage producerea unor efecte specifice, atât pe plan procesual, cât și substanțial, între acestea regăsindu-se, ca regulă, și punerea în întârziere a debitorului (pârâtului) [art. 1.522 alin. (1) din noul *Cod civil (Legea nr. 287/2009, republicată, cu modificările ulterioare; în continuare NCC)*], de care legea leagă anumite consecințe juridice, inclusiv de ordin patrimonial. Și aceste aspecte - specifice dreptului (procesual) civil - pot figura printre argumentele de natură să justifice, poate, păstrarea reglementării actuale, care presupune aducerea la cunoștință de îndată a soluției pe care instanța a luat-o în cauză.

Mai precizăm că, în materie procesual civilă, regula [consacrată, de altfel, expres în cuprinsul art. 622 alin. (1) *NCPC*] constă în aducerea la îndeplinire de bunăvoie a obligației stabilite prin hotărârea instanței (sau prin alt titlu executoriu), iar, dacă debitorul nu execută de bunăvoie obligația sa, aceasta se aduce la îndeplinire prin executare silită. În general, părțile sunt direct interesate să afle cât mai repede cu putință soluția instanței, soluția actuală (redactarea hotărârii precedată de pronunțarea minutei), răspunzând exigențelor principiului celerității și fiind de natură să asigure, deopotrivă, și exigențele unor interese de ordin general (precum asigurarea previzibilității și siguranței juridice).

Din aceeași perspectivă, este de observat, în materie execuțională, că păstrarea reglementării actuale s-ar putea dovedi benefică pentru situațiile de îndeplinire benevolă a obligațiilor stabilite prin titlurile executorii jurisdicționale.

Pe de altă parte, nevoia existenței unui act jurisdicțional complet (cuprinzând, între altele, și considerentele care sprijină soluția) își face

simțită prezența, în cursul executării silite din perspectiva cerințelor pornirii executării silite (și nu numai): executarea silită se poate efectua numai în temeiul unui titlu executoriu [art. 632 alin. (1) *NCPC*]; o altă condiție a executării silite vizează caracterul cert, lichid și exigibil al creanței puse în executare, iar, cel puțin în cazul celei de-a doua cerințe, stabilirea caracterului determinat al obiectului creanței se poate realiza uneori pe baza elementelor cuprinse în titlul executoriu care permit determinarea acestuia [art. 663 alin. (3) *NCPC*]; cum s-a arătat deja, cererii de executare silită i se atașează titlul executoriu (inclusiv hotărârea judecătorească) în original sau în copie legalizată [art. 664 alin. (4) *NCPC*]; executorul judecătoresc poate proceda, la cererea creditorului, la actualizarea valorii obligației principale stabilite în bani, indiferent de izvorul ei, potrivit criteriilor cuprinse în titlul executoriu [art. 628 alin. (3) teza I *NCPC*].

În context, este de amintit și că, cu privire la vechea reglementare procesual civilă (art. 258 alin. 3 din *Codul de procedură civilă* din 1865¹⁹), Curtea Constituțională a reținut, prin *Decizia nr. 478/2006*²⁰ că:

„Principiul potrivit căruia, după pronunțarea hotărârii, judecătorii nu mai pot reveni asupra deciziei luate nu numai că nu încalcă prevederile Constituției, ci, dimpotrivă, reprezintă o componentă esențială a ideii de justiție, a asigurării autorității de lucru judecat și a ocrotirii drepturilor procesuale ale părților, ca element fundamental al statului de drept.

Principiul autorității lucrului judecat (res judicata) se coroborează cu regula că, odată pronunțată hotărârea definitivă, misiunea judecătorului care a participat la judecată se încheie (lata sententia, judex desinit esse judex). Ca efect juridic al acestei reguli, care ține de ordinea publică, pronunțarea hotărârii are și efect de desistare a instanței, iar judecătorul care s-a pronunțat nu poate reveni asupra părerii sale în respectiva cauză, cu mențiunea că părții nemulțumite îi rămâne însă posibilitatea de a cere îndreptarea greșelilor materiale care s-ar strecura în hotărâre.

De altfel, acest principiu fundamental al procedurii civile, recunoscut în numeroase țări de drept romano-germanic, este consacrat și în dreptul anglo-saxon sub numele de functus officio, adagiul din care decurge faptul că, după pronunțarea unei hotărâri definitive, instanțele nu

¹⁹ în sistemul căruia (art. 258 alin. 1 din *Codul de procedură civilă* din 1865) se prevedea că:

«După ce s-a întrunit majoritatea, se va întocmi de îndată dispozitivul hotărârii care se semnează, sub sancțiunea nulității, de către judecători și în care se va arăta, când este cazul, opinia separată a judecătorilor aflați în minoritate».

²⁰ referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 258 alin. 3 din *Codul de procedură civilă* (*M.Of. nr. 630 din 21.07.2006*).

mai pot reveni asupra acesteia, singura posibilitate de schimbare sau corectare a soluției rămânând exercitarea căilor de atac recunoscute de lege (a se vedea, spre exemplu, Hotărârea Curții de Apel a Angliei *In re St. Nazaire Co.* din 1879, sau jurisprudența mai recentă a Curții de Apel Federale a Canadei, spre exemplu în *Speța A- 463-90* din 1991)".

II. 3. Aspecte de drept comparat

În dreptul comparat, spre deosebire de reglementarea procesual penală, unde soluțiile în materie par a fi unele omogene, dispozițiile referitoare la redactarea și pronunțarea hotărârilor judecătorești sunt diverse²¹.

În Franța (*Codul de procedură civilă*): dacă hotărârea nu poate fi pronunțată de îndată, fiind necesară o deliberare mai amplă, pronunțarea este amân timer pentru o dată ulterioară, indicată de președintele completului [art. 450 alin. (1)]; președintele completului poate notifica părțile, la închiderea dezbaterilor, că hotărârea va fi pronunțată prin punerea sa la dispoziție la grefa instanței, la data indicată de acesta [art. 450 alin. (2)]; în caz de amân timer a pronunțării pentru o dată ulterioară, președintele completului înștiinț ează părțile, prin orice mijloace, atât cu privire la motivele care au condus la amân timer, cât și cu privire la data pronunțării [art. 450 alin. (3)]; hotărârile în materie contencioasă se pronunță în ședință publică, iar hotărârile în materie necontencioasă se pronunță fără prezența publicului, sub rezerva unor dispoziții contrare în anumite materii [art. 451 alin. (1)]; punerea la dispoziție a hotărârii la grefa instanței este supusă aceluiași reguli de publicitate [art. 451 alin. (2)]; hotărârea pronunțată în ședință publică este dată de unul dintre judecătorii care au participat la deliberare, chiar în absența celorlalți sau a reprezentantului Ministerului Public [art. 452 alin. (1)]; pronunțarea se limitează la citirea dispozitivului [art. 452 alin. (2)]; data hotărârii este aceea la care a fost pronunțată, în ședință publică sau prin punerea la dispoziție la grefă (art. 453); hotărârea trebuie să fie motivată [art. 455 alin. (1) teza a III-a]; hotărârea poate fi redactată pe suport de hârtie sau electronic; hotărârea este semnată de președinte și de grefier; în caz de împiedicare a președintelui, este făcută o mențiune în minută²², care este semnată de unul dintre judecătorii care au

²¹ Probabil această împrejurare se datorează și faptului că, în materie civilă (*lato sensu*) Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu a stabilit expres un standard referitor la pronunțarea unei hotărâri judecătorești numai după ce aceasta a fost motivată.

²² În doctrina franceză (a se vedea C. Chainais, S. Guinchard, Fr. Ferrand, L. Mayer, *Procedure civile: droit interne et europeen du proces civil*, 34^e edition, Ed. Dalloz, Paris, 2018, p. 778) s-a arătat că minuta, noțiune care apare în

participat la deliberare [art. 456 alin. (1)]; când hotărârea este întocmită pe suport electronic, procedurile utilizate trebuie să garanteze integritatea și conservarea acesteia, iar hotărârea întocmită pe un suport electronic este semnată printr-un procedeu de semnătură electronică calificat care îndeplinește cerințele *Decretului nr. 2017-1416 din 28 septembrie 2017 privind semnătura electronică* [art. 456 alin. (2)].

În Belgia (*Codul judiciar*): în cazul în care instanța reține cauza spre deliberare, fixează ziua pronunțării, care trebuie să aibă loc în termen de maxim o lună de la data închiderii dezbaterilor, termen care poate fi prelungit cu o lună când dezbaterile au fost închise în cursul lunii anterioare vacanței judiciare [art. 770 par. 1 alin. (1)]; dacă pronunțarea nu poate avea loc în acest termen, se face mențiune despre cauza întârzierii în încheierea de ședință, mențiune care trebuie să poată fi justificată în mod obiectiv în fața autorității ierarhice responsabile pentru monitorizarea respectării termenelor de deliberare [art. 770 par. 1 alin. (3) și (4)]; sub sancțiunea nulității, hotărârea nu poate fi pronunțată decât de numărul de judecători prescriș, care trebuie să fi participat la toate ședințele de judecată [art. 779]; înainte de pronunțarea sa, hotărârea este semnată de judecători și de greșier, aceste dispoziții nefiind aplicabile dacă judecătorii estimează că hotărârea poate fi pronunțată imediat după dezbateri, caz în care hotărârea este semnată în termen de 3 zile de judecătorii care au pronunțat-o și de greșier [art. 782]; hotărârea este pronunțată de președintele completului, chiar în absența celorlalți membri ai completului [art. 782bis alin. (1) teza I]; cu toate acestea, dacă președintele completului este împiedicat în mod obiectiv să pronunțe hotărârea la a cărei deliberare a luat parte, președintele instanței poate desemna un alt judecător să-l înlocuiască la momentul pronunțării [art. 782bis alin. (2)]; minuta hotărârii pronunțate în timpul ședinței este anexată la încheierea de ședință [art. 783 par. 2 teza I]; dacă hotărârea este dată în formă dematerializată, copia acesteia, certificată pentru conformitate de greșier poate fi, dacă este cazul, anexată la încheierea de ședință [art. 783 par. 2 teza a II-a]; dacă președintele sau unul dintre judecători este în imposibilitatea de a semna

cuprinsul art. 456 CPC, operă a judecătorului, este întocmită de greșier după dictarea președintelui, sau după notele mai mult sau mai puțin complete pe care președintele i le remite greșierului; s-a mai susținut că, în practică, hotărârile sunt redactate de judecătorii înșiși; minuta trebuie să fie în mod absolut conformă cu hotărârea pronunțată; această remarcă se aplică doar în cazul în care hotărârea este pronunțată de îndată, aspect rar întâlnit în materie civilă, cu excepția ordonanțelor; s-a mai arătat că minuta trebuie să fie semnată imediat după întocmire de președinte și de greșier; în caz de împiedicare a președintelui, mai multe formalități trebuie respectate: în primul rând, va fi făcută o mențiune în minută și hotărârea va fi semnată de către unul dintre judecătorii care au participat la deliberare (art. 456 din Codul de procedură civilă francez); în al doilea rând, jurisprudența impune condiția menționării, sub sancțiunea nulității hotărârii, a numelui judecătorului care a semnat hotărârea în absența președintelui; s-a arătat și că toate aceste reguli referitoare la semnarea hotărârii sunt prevăzute sub sancțiunea nulității - ibidem, pp. 786-787).

hotărârea, grefierul face mențiune despre aceasta și hotărârea este valabilă dacă poartă semnătura celorlalți membri ai completului care au pronunțat-o, iar, dacă împiedicarea îl vizează pe grefier, este suficient ca președintele sau judecătorul care îl înlocuiește să semneze hotărârea și să constate imposibilitatea semnării [art. 785]; dacă imposibilitatea semnării hotărârii îi privește pe toți membrii completului sau pe judecătorul unic, grefierul face mențiune pe hotărâre despre aceasta, hotărârea fiind semnată (certificată) de președintele tribunalului sau al curții [art. 786 alin. (1) teza I).

În Germania (*Codul de procedură civilă*): hotărârea poate fi pronunțată numai de judecătorii care au participat la dezbateri (art. 309); hotărârea este pronunțată la termenul la care au fost declarate închise dezbaterile sau la un termen ulterior care este stabilit de îndată, termenul putând fi stabilit la mai mult de 3 săptămâni de la ultima ședință doar pentru motive grave, cum ar fi, în special, domeniul de aplicare sau complexitatea materiei [art. 310 alin. (1)]; dacă hotărârea nu este pronunțată la data la care au fost declarate închise dezbaterile, aceasta trebuie să fie redactată în întregime la data pronunțării [art. 310 alin. (2)]; comunicarea hotărârii înlocuiește pronunțarea hotărârilor date pe baza recunoașterii pârâtului și a hotărârilor în lipsă, care sunt date fără audiere [art. 310 alin. (3) teza I]; hotărârea se pronunță prin citirea dispozitivului, iar, dacă niciuna dintre părți nu s-a prezentat la ședința la care este pronunțată hotărârea, citirea dispozițiilor dispozitivului hotărârii poate fi înlocuită printr-o trimitere la acestea [art. 311 alin. (2)] teza I); hotărârile în lipsă, hotărârile date pe baza recunoașterii pârâtului, precum și hotărârile pronunțate ca urmare a renunțării la judecată sau la drept pot fi pronunțate chiar dacă dispozitivul hotărârii nu a fost încă redactat [art. 311 alin. (2) teza a III-a]; ori de câte ori este considerat rezonabil, considerentele hotărârii vor fi pronunțate prin citirea lor sau prin comunicarea verbală a conținutului lor esențial [art. 311 alin. (3)].

În Estonia (*Codul de procedură civilă*): hotărârea este adusă la cunoștința publicului prin pronunțarea sa în ședință publică sau prin mijlocirea instanței [art. 452 alin. (1)]; hotărârea este pronunțată în ședința în care au fost închise dezbaterile sau este adusă la cunoștința publicului imediat după această ședință prin mijlocirea instanței [art. 452 alin. (2)]; dacă hotărârea nu poate fi pronunțată în ședința în care au fost închise dezbaterile, instanța anunță data și modul în care se va face pronunțarea, iar, dacă procesul este soluționat fără să fi avut loc vreo ședință de judecată sau dacă vreunul dintre participanți nu a luat parte la ședința de judecată,

instanța comunică participanților la proces data pronunțării hotărârii și modul în care aceasta urmează a fi realizată și, de asemenea, notifică participanții la proces cu privire la orice schimbări privind data pronunțării [art. 452 alin. (3)]; instanța poate doar pentru motive întemeiate (volumul mare sau complexitatea specifică a cauzei) să amâne pronunțarea pentru un termen mai mare de 20 de zile de la data ultimei ședințe de judecată sau, în cazul procedurilor scrise, de la data la care părțile erau obligate să depună documentele și concluziile acestora [art. 452 alin. (4) teza I]; data pronunțării nu poate fi amânată pentru un termen mai mare de 40 de zile de la ultima ședință de judecată sau, în cazul procedurilor scrise, de la data la care părțile erau obligate să depună documentele și concluziile lor [art. 452 alin. (4) teza a II-a]; data pronunțării și orice modificări sunt afișate pe portalul instanțelor imediat după stabilirea sa, fiind afișate totodată numărul dosarului, numele participanților la proces și obiectul procesului, iar, dacă judecarea se face fără prezența publicului, este afișată doar data pronunțării și orice schimbări, alături de numărul dosarului și mențiunea că judecarea procesului se face fără prezența publicului [art. 452 alin. (5) tezele I și a II-a]; data pronunțării este eliminată de pe portalul instanțelor după 30 de zile de la pronunțare [art. 452 alin. (5) teza a III-a]; înăuntrul termenului pentru pronunțarea hotărârii, instanța poate să comunice hotărârea fără ca aceasta să cuprindă partea descriptivă și considerentele și poate pronunța oral doar dispozitivul hotărârii [art. 452 alin. (7) teza I]; hotărârea nu trebuie adusă la cunoștința publicului în întregul său dacă, anterior pronunțării, părțile informează instanța în scris sau oral că au renunțat la calea de atac sau dacă se prezumă, în condițiile legii, că părțile au renunțat la calea de atac, instanța explicând acest drept în timpul pronunțării [art. 452 alin. (7) tezele a II-a și a III-a]; procedura pronunțării prin mijlocirea instanței și emiterea unui transcript al hotărârii [art. 453 - hotărârea este adusă la cunoștința publicului prin mijlocirea instanței când, în termenul de exercitare a căilor de atac, participanții la proces au dreptul să examineze hotărârea și să obțină un transcript al acesteia; transcriptul sau copia imprimată este semnată și certificată prin sigiliul instanței de un angajat autorizat al acesteia; o hotărâre certificată de sistemul informatic al instanței și pusă la dispoziție unei persoane prin sistemul dosarului electronic (e-file) nu este semnată și certificată prin aplicarea sigiliului instanței]; prevederile citate nu împiedică sau restricționează obligația instanței de a comunica hotărârea, cu excepția cazului în care hotărârea este comunicată participanților la proces în modalitățile amintite [art. 454: hotărârea este pronunțată prin citirea

dispozitivului acesteia; când apreciază necesar, instanța, cu ocazia pronunțării, citește și considerentele hotărârii sau face un rezumat al acestora; hotărârea nu trebuie să fie redactată în întregime la data pronunțării, dar pronunțarea trebuie să fie consemnată în minută; în acest caz, hotărârea se redactează în termen de 10 zile de la data pronunțării; la pronunțarea hotărârii, instanța face mențiuni cu privire la procedura și termenul de declarare a căilor de atac participanților la proces care sunt prezenți la pronunțare; validitatea pronunțării nu este afectată de prezența participanților la pronunțare; hotărârea este, de asemenea, considerată pronunțată și față de participanții absenți la pronunțare; hotărârea dată de un complet colegial este pronunțată de președintele completului].

II. 4. Observații punctuale cu privire la soluțiile normative propuse prin inițiativa legislativă analizată:

Cu referire la propunerea de abrogare a art. 233 alin. (3) *NCPC*:

Apreciem necesară reanalizarea normei, în opinia noastră fiind de analizat și de admis, în continuare, posibilitatea pronunțării (și, pentru integrarea în noua concepție, a redactării) hotărârii în chiar ziua în care au avut loc dezbaterile (într-o ședință separată), o asemenea opțiune legislativă fiind de interes pentru asigurarea exigențelor dreptului la un proces echitabil în termen optim și previzibil (rezonabil).

Cu privire la propunerea de completare a art. 400 *NCPC* cu alineatul (2):

În jurisprudență, cu referire la dispozițiile art. 400 *NCPC*, s-a reținut că de aceste dispoziții legale se poate prevala instanța de judecată atunci când aceasta constată că sunt necesare noi lămuriri, cu alte cuvinte, această instituție procedurală vizând deliberarea și fiind pusă, în principal, la dispoziția instanței investite cu soluționarea cererii²³.

Pe de altă parte, tot în jurisprudență s-a statuat că, în conformitate cu art. 394 *NCPC*, instanța nu ar putea lua în considerare o cerere a uneia dintre părți, depusă după închiderea dezbaterilor, în termenul de amânare a

²³ A se vedea Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă, decizia nr. 2459 din 26 noiembrie 2015, trimisă în rezumat de jud. Minodora Condoiu, disponibilă în aplicația legislativă Sintact (în cauză instanța supremă respinsese cererea de repunere pe rol a cauzei, arătând că manifestarea de voință a recurente-reclamante, exprimată prin cererea privind repunerea cauzei pe rol, nu putea fi luată în considerare, fiind o cerere depusă după închiderea dezbaterilor, în termenul de amânare a pronunțării, prin care se invocau aspecte noi care nu au format obiectul dezbaterilor).

pronunțării, inclusiv o cerere de renunțare la judecată, însă manifestarea de voință a părții în acest sens nici nu poate fi ignorată, astfel încât, pentru verificarea sa, instanța ar putea dispune repunerea cauzei pe rol în aplicarea art. 400 *NCPC*, ocazie cu care ar fi în măsură să cerceteze și eventualul acord al părții adverse pentru valorificarea actului procesual de dispoziție²⁴.

În doctrină s-a precizat că este posibil ca procesul deliberării să nu se finalizeze prin pronunțarea soluției, atunci când instanța constată, în această etapă, că are nevoie de elemente suplimentare (probe sau lămuriri noi), pe împrejurări de fapt sau de drept ale pricinii, ceea ce îi va permite repunerea cauzei pe rol.

S-a mai arătat că, scopul repunerii cauzei pe rol fiind acela al elucidării împrejurărilor de fapt și de drept ale pricinii (întrucât nelămuririle pot viza atât situații de fapt, cât și de drept), trebuie acceptată posibilitatea completării, întregirii probațiunii nu doar prin administrarea de probe noi, ci și prin readministrarea unora existente deja la dosarul cauzei și că instanța poate pune în discuție aspecte de drept care nu au făcut obiect al dezbaterii judiciare anterioare, dar care au fost relevate cu ocazia deliberărilor (de ex. invocarea unor nulități, a autorității de lucru judecat)²⁵.

În doctrină s-a mai semnalat, cu privire la dispozițiile art. 400 *NCPC*, că, pe de o parte, instanța se poate considera în măsură să „trânșeze” litigiul numai dacă ea cunoaște toate circumstanțele de fapt ale cauzei și dacă ea se consideră convinsă, prin probațiunea administrată, neavând ezitări, incertitudini, dileme, opțiuni paradoxale și că, pe de altă parte, uneori, abia în cursul deliberării, abia în cursul confruntării opiniilor devin relevante unele dintre insuficiențele din faza cercetării procesului.

S-a mai învederat că, până la pronunțarea unei hotărâri judecătorești, înzestrată cu autoritatea lucrului judecat, dezbateră în fond a litigiului nu poate fi considerată ireversibilă²⁶.

S-ar putea pune întrebarea dacă intrarea în etapa amânării (succesive) a pronunțării semnifică în mod automat și finalizarea deliberării, impunându-se mai degrabă un răspuns negativ. Altfel, dacă se consideră că deliberarea este încheiată (fără a exista totuși un act de procedură care să

²⁴ A se vedea Curtea de Apel Alba Iulia, Secția de muncă și asigurări sociale, decizia nr. 1358/2005 apud G. Boroi (coord.), *Noul Cod de procedură civilă: comentariu pe articole*, vol. 2, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2016, comentariul art. 400 *NCPC*.

²⁵ A se vedea A. Nicolae, în V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coord.), *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, vol. I, ed. a 2-a, Ed. Universul Juridic, București, 2016, comentariul art. 400 *NCPC*.

²⁶ A se vedea I. Deleanu, *Noul Cod de procedură civilă: comentarii pe articole*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, comentariul art. 400 *NCPC*.

marcheze o asemenea fază procedurală), etapa care ar mai putea fi amânată ar fi redactarea (și doar subiacent pronunțarea).

În consecință, și în lumina aspectelor jurisprudențiale și doctrinare mai sus expuse, apreciem necesară reanalizarea propunerii de interzicere a posibilității repunerii pe rol (justificată doar prin prisma unor eventuale comportamente jurisdicționale abuzive).

Cu referire la propunerea de modificare a art. 427 NCPC:

În privința comunicării hotărârilor judecătorești, ar putea fi avută în vedere, ca posibilă opțiune de reglementare, și instituirea - drept aplicație particulară a regulii de la art. 170 NCPC - și ca procedură rapidă și economicoasă de comunicare a hotărârii - a obligației părții prezente la pronunțare personal, prin avocat sau prin alt reprezentant, să primească, sub semnătură, hotărârea, care se consideră astfel comunicată, iar, dacă se refuză primirea hotărârii, aceasta să fie considerată comunicată prin depunerea sa la dosar, de unde, la cerere, partea o poate ridica sub semnătură²⁷.

De asemenea, ar putea fi luată în considerare și amendarea textului art. 427 NCPC pentru a se considera ca valorând comunicare și înmânarea, sub semnătură, a hotărârii prin mijlocirea grefei instanței.

II. 5. Propuneri alternative/complementare de reglementare:

În considerarea celor mai sus expuse, în particular, la pct. II. 2-II. 4, redăm, ca posibile variante de reglementare - pe linia unei preconizate schimbări a concepției de reglementare (în sensul redactării hotărârii judecătorești până la pronunțarea acestui act jurisdicțional) -, și următoarele²⁸:

²⁷ S-a apreciat că, deși translația în dreptul comun al procedurii a unei asemenea soluții ar fi binevenită din perspectiva cerinței respectării termenului optim și previzibil (rezonabil) - posibilă și utilă desigur sub condiția unei reforme mai ample în sensul redactării hotărârilor judecătorești până la momentul pronunțării, urmând, nu doar în scop profilactic, linia jurisprudențială configurată prin Decizia Curții Constituționale nr. 233/2021 și considerentele sale, parte dintre acestea de aplicare generală, mai departe, extinderea normei comune cuprinse la art. 170 alin. (1) teza a II-a NCPC și pentru actele jurisdicționale care finalizează judecata civilă pare o soluție discutabilă, dacă nu chiar excesivă, date fiind consecințele importante ale comunicării hotărârilor judecătorești, rămânând, ca și în alte arii procedurale, ca principiul disponibilității să își facă simțită prezența și în această ipoteză de comunicare (a se vedea D.-A. Ghinoiu, *Prezumții legale și ficțiuni juridice pe tărâm procesual civil. Comunicarea actelor de procedură civilă. Termenele procedurale*, în *In honorem Flavius-Antoni Baiaș. Aparența în drept. The appearance in law. L'apparence en droit*, Ed. Hamangiu, București, 2021, tomul I).

²⁸ Cu precizarea că între cele trei variante enumerate nu este exclus importul (combinarea) anumitor propuneri de reglementare.

a) la închiderea dezbaterilor președintele urmează să stabilească data pronunțării hotărârii, modalitatea în care se va realiza aceasta, precum și, în cazul pronunțării în ședință publică, dacă este posibil, intervalul orar orientativ în care urmează să se facă pronunțarea, termenul fixat în acest scop neputând depăși 60 de zile de la închiderea dezbaterilor; în cazuri temeinic justificate, instanța ar urma să poată amâna motivat succesiv, peste termenul fixat în sensul menționat anterior, pronunțarea hotărârii; în toate cazurile, pronunțarea hotărârii nu va putea avea loc mai târziu de 120 de zile de la închiderea dezbaterilor; în cauzele în care, potrivit legii, judecarea se face de îndată, de urgență sau, după caz, de urgență și cu precădere²⁹, instanța va putea lua hotărârea de îndată sau va putea fixa un termen pentru pronunțarea hotărârii, care nu poate depăși 30 zile de la închiderea dezbaterilor, dacă legea nu prevede altfel (sau un termen mai scurt în acest scop)³⁰; la stabilirea termenului de pronunțare a hotărârii, instanța va ține seama de natura și complexitatea cauzei deduse judecării, precum și de volumul său de activitate; hotărârea ar urma să se pronunțe numai după redactarea și semnarea sa (dacă legea nu prevede altfel); cât privește art. 426 alin. (4) *NCPC* ar fi posibile, cel puțin, două opțiuni de reglementare, în contextul schimbării concepției legislative [abrogarea sa ori, având în vedere și alte reglementări naționale de drept procesual civil, amendarea sa (e.g., în sensul că: dacă vreunul dintre judecători este în imposibilitate de a semna hotărârea, aceasta va fi semnată în locul său de președintele completului, care va atesta că cel care se află în imposibilitate și-a exprimat opinia cu ocazia deliberării; în cazul completurilor colegiale, dacă și președintele completului se află într-o asemenea situație, hotărârea se va semna, după caz; de către celălalt judecător din complet sau de către judecătorul cu cea mai mare vechime în funcție; când imposibilitatea semnării îl privește pe grefier, hotărârea se va semna de grefierul-șef; în toate cazurile se face mențiune pe hotărâre despre cauza care a determinat imposibilitatea semnării)].

b) în măsura în care instanța nu ia hotărârea de îndată, la închiderea dezbaterilor președintele urmează să stabilească data și intervalul orar orientativ al pronunțării hotărârii, precum și modalitatea în care se va realiza aceasta, iar termenul fixat în acest scop nu poate depăși anumite intervale temporale maxime (stabilite prin lege) care vor curge de la data închiderii dezbaterilor, diferențiate în funcție de specificul materiei (e.g.:

²⁹ Putând fi analizată și posibilitatea extinderii sferei de aplicabilitate a unei asemenea norme și pentru cauzele pentru care legea nu prevede judecarea de urgență/de îndată/de urgență și cu precădere.

³⁰ Cu mențiunea, subînțeleasă, de altfel, că toate termenele menționate au caracter pur orientativ.

materie contencioasă / proceduri speciale contencioase / materie necontencioasă / cauze de competența instanței de tutelă și de familie / cauze în care, potrivit legii, judecarea se face de îndată, de urgență sau, după caz, de urgență și cu precădere³¹);

c) păstrarea minutei (ca act jurisdicțional care să consemneze soluția pronunțată și, dacă este cazul, opinia separată a judecătorilor aflați în minoritate) - dar cu includerea, în cuprinsul său, pe scurt, și a considerentelor pe care se sprijină soluția.

În context, ar putea fi avută în vedere și amendarea părții finale a art. 402 *NCPC*, în sensul referirii la punerea hotărârii judecătorești la dispoziție/la dispoziția publicului (iar nu la dispoziția părților, ca în forma *de lege lata* a textului) de către grefa instanței, pentru a surprinde și faptul că în discuție este și o formă de realizare a publicității hotărârii³².

În sfârșit, este de analizat în continuare, totuși, și ipoteza păstrării, pentru cazuri determinate, a concepției actuale, în care instanța să pronunțe minuta și să redacteze ulterior considerentele care au stat la baza soluției, între altele, fiind, poate, în interesul justițiabilului să cunoască cât mai rapid soluția în cauză.

II.6.Observații/propuneri de corelare cu ansamblul legislației în vigoare:

Așa cum s-a precizat mai sus, amendarea unei opere legislative de magnitudinea unui *Cod de procedură civilă*, necesită o atenție sporită din perspectiva realizării corelărilor necesare cu celelalte dispoziții de drept comun/speciale/particulare sau aflată în strânsă conexiune cu cele a fi propuse a fi modificate/completate/abrogate.

Așa fiind, în condițiile unei intervenții legislative de amploarea conceptuală a celei propuse, considerăm necesar a fi examinate, din perspectiva necesității și oportunității amendării, și alte dispoziții din:

³¹ O abordare normativă relativ similară regăsim în dreptul provinciei canadiene Quebec (art. 324 din Codul de procedură civilă quebecois).

³² A se vedea și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului indicată în Decizia Curții Constituționale nr. 454/2018 {referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. I pct. 37 [cu referire la art. 402 din Codul de procedură civilă] și pct. 58 [cu referire la art. 497 din Codul de procedură civilă], precum și art. III pct. 3 [cu referire la art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013] și pct. 4 [cu referire la art. XVIII A1 din Legea nr. 2/2013] din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative}, precum și dispozițiile art. 450 alin. (2) din Codul de procedură civilă francez (în conformitate cu care: „Il peut toutefois aviser les parties, a l'issue des débats, que le jugement sera prononcé par sa mise a disposition (s.n.) au greffe de la juridiction, a la date qu'il indique a moins qu'il ait été fait application du troisième alinéa de l'article 781.”)

- legea procesuală civilă de drept comun {precum: art. 396 *NCPC*; art. 403 *NCPC*; art. 426 alin. (4) *NCPC*; art. 517 alin. (3) coroborat cu art. 516 alin. (11) *NCPC*; art. 520 alin. (4) *NCPC*; art. 521 alin. (2) coroborat cu art. 520 alin. (12) *NCPC*; art. 524 alin. (6) și art. 525 alin. (1) teza a II-a *NCPC* [viitorul art. 525 alin. (5) *NCPC* (a se vedea *Legea pentru modificarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedura civilă*³³, promovat ca urmare a *Deciziei Curții Constituționale nr. 604/2020*³⁴)]; art. 537 alin. (2) *NCPC*; art. 561 alin. (2), art. 602 alin. (2) și (4) și art. 605 alin. (1) *NCPC*; art. 666 alin. (2) *NCPC*; art. 985 alin. (1) *NCPC*; art. 999 alin. (4) *NCPC*; art. 1.023 alin. (1) *NCPC*; art. 1.031 alin. (1) *NCPC*} și

- reglementări complementare/speciale/exceptionale [exemplificare: art. 60 alin. (1) din *Legea 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale*; art. 4^a alin. (3) din *Legea 132/1999 privind înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Național al Calificărilor și al Formării Profesionale a Adulților*; art. 11 alin. (3) din *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 27/2003 privind procedura aprobării tacite*; art. 87 alin. (7) din *Legea nr. 273/2004 privind procedura adopției*; art. 15 alin. (2), (3) și (5) din *Legea 369/2004 privind aplicarea Convenției asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii*, adoptată la Haga la 25 octombrie 1980, la care România a aderat prin *Legea nr. 100/1992*; art. 9 alin. (3) și art. 10 alin. (3) și (4) din *Legea 502/2004 privind asociațiile pensionarilor*; art. 17 alin. (3) din *Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004*; art. 35 alin. (1) și (3), art. 51 alin. (1) și (2) și art. 55 alin. (1) și (2) din *Legea 101/2016 privind remediile și căile de atac în materie de atribuire a contractelor de achiziție publică, a contractelor sectoriale și a contractelor de concesiune de lucrări și concesiune de servicii, precum și pentru organizarea și funcționarea Consiliului Național de Soluționare a Contestațiilor*; art. 15 alin. (17) din *Legea 136/2020 privind instituirea unor măsuri în domeniul sănătății publice în situații de risc epidemiologie și biologic*].

Și, în considerarea complexității și vastității reglementărilor complementare/speciale/exceptionale, este de avut în vedere și opțiunea promovării unor norme de punere în aplicare care să facă referire la ipotezele normative mai larg răspândite [de exemplu, dacă s-ar opta pentru

³³ Trimisă la promulgare (22.12.2021), sesizare de neconstituționalitate formulată de Guvernul României (05.01.2022), sesizare de neconstituționalitate formulată de Președintele României (13.01.2022); număr de înregistrare la Camera Deputaților Plx232/2021 (http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?cam=2&idp=19348).

³⁴ referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 524 alin. (3) CPC.

instituirea unor soluții particulare pentru cauzele urgente, ar putea fi avută în vedere o referire la cazurile în care legea prevede că judecarea cauzei se face de îndată, de urgență sau, după caz, de urgență și cu precădere sau, în cazul în care s-ar proceda la o „preschimbare” a termenului/termenelor pentru pronunțare/amânarea pronunțării sau/și pentru motivarea/redactarea hotărârii, acesta/acestea ar urma să fie considerat(e), de drept, termen pentru redactarea și pronunțarea hotărârii, cumulându-se când este cazul].

II.7. Cerințe de calitate a legii (claritate, precizie, previzibilitate, predictibilitate):

Din perspectiva observațiilor formulate mai sus, în particular, la pct. II. 4 și pct. II. 6, soluțiile legislative propuse necesită a fi analizate și prin prisma respectării condițiilor de claritate, precizie, previzibilitate și predictibilitate - cerințe de calitate intrinseci oricărui act normativ potrivit jurisprudenței constante a Curții Constituționale.

Cum este știut, lipsa de corelare legislativă - care, cum s-a semnalat mai sus, caracterizează și reglementarea analizată - de natură să genereze confuzii și incertitudine, dar și dificultăți în ceea ce privește interpretarea și aplicarea reglementării, a fost sancționată de Curtea Constituțională³⁵.

Sub aspectul imperativului ca norma legală să prezinte un anumit grad de claritate și previzibilitate, Curtea Constituțională a reținut în mod constant în jurisprudența sa că:

„Principiul accesului liber la justiție consacrat prin textul citat din Legea fundamentală implică, între altele, adoptarea de către legiuitor a unor reguli de procedură clare, în care să se prescrie cu precizie condițiile și termenele în care justițiabilii își pot exercita drepturile lor procesuale, inclusiv cele referitoare la căile de atac împotriva hotărârilor pronunțate de instanțele de judecată.

În acest sens s-a pronunțat în mod constant și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, care, de exemplu, în Cazul Rotaru împotriva României, a statuat că „o normă este «previzibilă» numai atunci când este redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permită oricărei persoane - care, la nevoie, poate apela la consultanță de specialitate - să

³⁵ A se vedea Decizia nr. 903/2010 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 11 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 55/2002 privind regimul de deținere al câinilor periculoși sau agresivi (M.Of. nr. 584 din 17 august 2010), prin care Curtea Constituțională a reținut că: „textul de lege criticat este deficitar din perspectiva lipsei de corelare cu prevederile din Codul penal la care art. 11 din ordonanța de urgență face trimitere, ceea ce este de natură să genereze confuzii și incertitudine cu privire la consecințele inacțiunii descrise în norma de incriminare, dar și dificultăți în ceea ce privește interpretarea și aplicarea textelor de lege criticate.”

își corecteze conduita”, iar în Cazul Sunday Times contra Regatului Unit, 1979, a decis că „[...] cetățeanul trebuie să dispună de informații suficiente asupra normelor juridice aplicabile într-un caz dat și să fie capabil să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot apărea dintr-un act determinat. Pe scurt, legea trebuie să fie, în același timp, accesibilă și previzibilă”. [...]

În aceste condiții judecătorul este constrâns să stabilească el însuși, pe cale jurisprudențială în afara legii, adică substituindu-se legiuitorului, regulile necesare pentru a se pronunța asupra recursului cu judecarea căruia a fost investit, încălcând astfel dispozițiile art. 1 alin. (4) din Constituție privind separația puterilor.»³⁶

Curtea Constituțională a mai reținut în jurisprudența sa că: „de principiu, orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de precis și clar pentru a putea fi aplicat; astfel, formularea cu o precizie suficientă a actului normativ permite persoanelor interesate - care pot apela, la nevoie, la sfatul unui specialist - să prevadă într-o măsură rezonabilă, în circumstanțele speței, consecințele care pot rezulta dintr-un act determinat”^{37,38}.

³⁶ A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 189/2006 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 20 alin. (1) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 (M.Of. nr. 307 din 5 aprilie 2006).

³⁷ A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 1/2012 referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 155/2001 privind aprobarea programului de gestionare a câinilor fără stăpân, astfel cum a fost aprobată prin Legea nr. 227/2002, precum și, în special, ale art. 1 pct. 5 [referitor la art. 4 alin. (1)], pct. 6 [referitor la art. 5 alin. (1) și (2)], pct. 8, pct. 9 [referitor la art. 8 alin. (3) (lit. a) - d)], pct. 14 [referitor la art. 131 și 137 pct. 15 [referitor la art. 14 alin. (1) lit. b)] din lege (M.Of. nr. 53 din 23 ianuarie 2012); în decizia amintită, s-a mai reținut că poate să fie dificil să se redacteze legi de o precizie totală și o anumită suplețe poate chiar să se dovedească de dorit, suplețe care nu afectează însă previzibilitatea legii (a se vedea, în acest sens, Decizia Curții Constituționale nr. 903 din 6 iulie 2010 și Decizia Curții Constituționale nr. 743 din 2 iunie 2011, M.Of. nr. 579 din 16 august 2011, precum și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la care se rețin, spre exemplu, Hotărârea din 15 noiembrie 1996, pronunțată în Cauza Cantoni împotriva Franței, paragraful 29, Hotărârea din 25 noiembrie 1996, pronunțată în Cauza Wingrove împotriva Regatului Unit, paragraful 40, Hotărârea din 4 mai 2000, pronunțată în Cauza Rotaru împotriva României paragraful 55, Hotărârea din 9 noiembrie 2006, pronunțată în Cauza Leempoel & S.A., ED. Cine Revue împotriva Belgiei, paragraful 59); or, textul art. 1 pct. 8 din lege este neclar și imprecis, astfel încât Curtea a constatat că, în mod evident, legea criticată este lipsită de previzibilitate, ceea ce este contrar dispozițiilor art. 1 alin. (5) din Constituție.

³⁸ Instanța română de contencios constituțional a mai statuat că «Referitor la principiul stabilității/securității raporturilor juridice, prin Decizia nr. 404 din 10 aprilie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 347 din 6 mai 2008, Curtea a reținut că, deși nu este în mod expres consacrat de Constituția României, acest principiu se deduce atât din prevederile art. 1 alin. (3), potrivit cărora România este stat de drept, democratic și social, cât și din preambulul Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, astfel cum a fost interpretat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa. Referitor la același principiu, instanța de la Strasbourg a reținut că „unul dintre elementele fundamentale ale supremației dreptului este principiul securității raporturilor juridice”. (Hotărârea din 6 iunie 2005 pronunțată în Cauza Androne împotriva României; Hotărârea din 7 octombrie 2009 pronunțată în Cauza Stanca Popescu împotriva României).

Totodată, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că, „odată ce Statul adoptă o soluție, aceasta trebuie să fie pusă în aplicare cu claritate și coerență rezonabile pentru a evita, pe cât este posibil, insecuritatea juridică și incertitudinea pentru subiectele de drept vizate de către măsurile de aplicare a acestei soluții (...)”. (Hotărârea din 1 decembrie 2005 pronunțată în Cauza Păduraru împotriva României, Hotărârea din 6 decembrie 2007 pronunțată în Cauza Beian împotriva României).

În context, amintim că CEDO a statuat că legea trebuie, într-adevăr, să fie accesibilă justițiabilului și previzibilă în ceea ce privește efectele sale. Or, pentru ca legea să satisfacă cerința de previzibilitate, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit, pentru a oferi persoanei o protecție adecvată împotriva arbitrariului³⁹.

De asemenea, precizăm că în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului s-a mai reținut că una dintre cerințele care decurg din expresia „*prevăzută de lege*” este previzibilitatea.

Astfel, s-a mai precizat că, o normă nu poate fi privită ca o „*lege*” decât dacă este formulată cu suficientă precizie pentru a permite cetățenilor să-și adapteze comportamentul în funcție de aceasta; aceștia trebuie să fie în măsură - dacă e nevoie, cu asistența juridică corespunzătoare - să prevadă, într-o măsură rezonabilă în funcție de circumstanțe, consecințele pe care o anumită acțiune le poate implica. Astfel de consecințe nu trebuie să fie previzibile cu certitudine absolută: experiența arată că acest lucru este imposibil de atins.

Deși certitudinea este un deziderat, aceasta poate conduce la o rigiditate excesivă, iar legea trebuie să fie capabilă să țină pasul cu modificările circumstanțelor, în consecință, multe legi sunt inevitabil formulate în termeni care, într-o măsură mai mare sau mai mică, sunt vagi și a căror interpretare și aplicare devine o chestiune ce se rezolvă prin jurisprudență.

Nivelul de precizie a legislației interne - care nu poate în niciun caz acoperi orice eventualitate - depinde într-o măsură considerabilă de

În ceea ce privește aspectele referitoare la criteriile de claritate, precizie, previzibilitate și predictibilitate pe care un text de lege trebuie să le îndeplinească, Curtea constată că autoritatea legiuitoare, Parlamentul sau Guvernul, după caz, are obligația de a edicta norme care să respecte trăsăturile mai sus arătate. [...].

În continuare, Curtea constată că, potrivit art. 8 alin. (4) teza întâi din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, „textul legislativ trebuie să fie formulat clar, fluent și inteligibil, fără dificultăți sintactice și pasaje obscure sau echivoce”, iar potrivit art. 36 alin. (1) din aceeași lege, „actele normative trebuie redactate într-un limbaj și stil juridic specific normativ, concis, sobru, clar și precis, care să excludă orice echivoc, cu respectarea strictă a regulilor gramaticale și de ortografie”.

Deși normele de tehnică legislativă nu au valoare constituțională, Curtea constată că prin reglementarea acestora legiuitorul a impus o serie de criterii obligatorii pentru adoptarea oricărui act normativ, a căror respectare este necesară pentru a asigura sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, precum și conținutul și forma juridică adecvate pentru fiecare act normativ. Astfel, respectarea acestor norme concură la asigurarea unei legislații care respectă principiul securității raporturilor juridice, având claritatea și previzibilitatea necesară.» a se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 26/2012 referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 5 alin. (2), art. 49 alin. (2), art. 54 și art. 56 din Legea privind amplasarea și autorizarea mijloacelor de publicitate (M.Of. nr. 116 din 15 februarie 2012).

³⁹ *A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 348/2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 650 alin. (1) și art. 713 alin. (1) din Codul de procedură civilă (M.Of. nr. 529 din 16 iulie 2014), inclusiv jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului acolo citată.*

conținutul legii în cauză, sfera sa de aplicare și numărul și statutul celor cărora li se adresează. În special, o regulă este „previzibilă”, atunci când aceasta oferă o măsură de protecție împotriva ingerințelor arbitrare ale autorităților publice și împotriva aplicării extensive a unei restricții în detrimentul unei părți⁴⁰.

În lumina jurisprudenței Curții Constituționale, dar și a Curții Europene a Drepturilor Omului, în opinia noastră, lipsa corelărilor legislative poate genera confuzii normative, privind reglementarea de claritate, precizie, previzibilitate și predictibilitate, creându-se și potențiale dificultăți de integrare în ansamblul legislației în vigoare, argumente care pot conduce la concluzia încălcării dispozițiilor art. 1 alin. (3) și alin. (5) din Constituție.

II. 8. Cu privire la regimul de drept intertemporal (art. II și art. III din inițiativa legislativă):

Cu titlu general, precizăm că normele noi de procedură sunt aplicabile, în principiu, doar proceselor care vor începe după intrarea în vigoare a noii legi, inclusiv din această perspectivă modificările legislative succesive nefiind recomandate, în condițiile în care potrivit noilor principii privind aplicarea în timp a legii de procedură civilă, procesul rămâne supus legii în vigoare de la momentul începerii acestuia; astfel, în același timp pe rolul instanței ar putea fi procese guvernate de legi de procedură diferite (NCPC - în configurațiile conferite prin legile succesive de amendare a acestuia), chestiune de natură a complica excesiv activitatea de judecată, în considerarea complexității cadrului legal aplicabil în funcție de data începerii procesului.

În același context, precizăm că NCPC a promovat o regulă similară de drept intertemporal și în privința hotărârilor judecătorești, acestea rămânând supuse căilor de atac, motivelor și termenelor prevăzute de legea sub care a început procesul.

Împrejurarea că, prin art. II din inițiativa legislativă se propune, în esență, o altă concepție de reglementare [în sensul că hotărârile judecătorești în materie civilă pronunțate anterior intrării în vigoare a legii preconizate nu vor rămâne supuse regimului juridic existent la data începerii procesului, ci vor fi guvernate de cel în vigoare la data pronunțării lor (*„hotărârile judecătorești în materie civilă pronunțate*

⁴⁰ A se vedea Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 7 iunie 2012 pronunțată în cauza Centro Europa 7 s.r.l. și di Stefano împotriva Italiei, par. 141-143, inclusiv jurisprudență acolo citată.

anterior intrării în vigoare a prezentei legi se redactează având conținutul și în termenele prevăzute de legea în vigoare la data pronunțării lor”) constituie un aspect de constituționalitate, din perspectiva exigențelor principiului constituțional al neretroactivității legii civile și nu doar unul de simplă oportunitate legislativă. Și aceasta chiar în contextul jurisprudenței mai recente a Curții Constituționale care, cu titlu exemplificativ, a statuat, prin *Decizia nr. 454/2018*⁴¹, că:

«64 [...] art. 27 din Codul de procedură civilă este un text de principiu, care reglementează o regulă pe care legiuitorul a stabilit-o pentru desfășurarea procesului civil, și anume ca hotărârile să rămână supuse căilor de atac, motivelor și termenelor prevăzute de legea sub care a început procesul. Este evident că legiuitorul poate stabili derogări de la o asemenea regulă de procedură, cu condiția respectării principiului neretroactivității legii (s.n.), în sensul ca, indiferent de data începerii procesului, hotărârile să fie supuse căilor de atac existente la momentul pronunțării lor, această din urmă teză fiind singura de ordin constituțional».

Așa fiind, în opinia noastră, norma propusă la art. II - care prezintă deficiențe și din perspectiva formei redacționale - pune probleme prin prisma cerințelor principiului neretroactivității legii civile (nefiind vorba despre o simplă alterare a regulii de drept intertemporal de drept comun în materie pentru hotărâri pronunțate în procese pornite după intrarea în vigoare a legii noi, ci de instituirea unui regim de drept intertemporal nou pentru hotărâri care vor fi pronunțate în procese pornite anterior legii noi).

De asemenea, în subsidiar, trebuie remarcat că regimul juridic al hotărârilor judecătorești în discuție va fi unul fragmentat [calea de atac, motivele și termenele de exercitare vor fi, în continuare, determinate de legea sub care a început procesul, în timp ce redactarea acestora (conținut și termen) vor fi guvernate de legea în vigoare la data pronunțării hotărârilor judecătorești].

Totodată, apreciem necesară revizuirea normei propuse la art. III din inițiativa legislativă, din perspectiva determinării hotărârilor judecătorești care *ratione temporis* intră în sfera sa de reglementare [o eventuală soluție - care, însă, ar necesita efort suplimentar de interpretare - ar fi includerea art. III ca alin. (2) al art. II din propunerea legislativă (cu rezervele mai sus

⁴¹ referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. I pct. 37 [cu referire la art. 402 din Codul de procedură civilă] și pct. 58 [cu referire la art. 497 din Codul de procedură civilă], precum și art. III pct. 3 [cu referire la art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013] și pct. 4 [cu referire la art. XVIII¹ din Legea nr. 2/2013] din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative (M.Of nr. 836 din 01.10.2018).

expuse), subînțelegându-se astfel că majorarea, pentru ipoteza hotărârilor judecătorești pronunțate de instanța supremă, a termenului propus la art. 396 alin. (3) *NCPC* vizează (în logica art. II actual) hotărârile pronunțate între data intrării în vigoare și împlinirea unui an calendaristic de la această dată].

Ca urmare a analizei incipiente de mai sus ar rezulta că, parțial, fragmentat, considerentele *Deciziei Curții Constituționale nr. 233/2021* (precitată) pot fi considerate ca aplicabile nu numai în materie procesual penală, ci și, *mutatis mutandis*, în materie procesual civilă, aspect care face necesară analizarea necesității și oportunității efectuării unei intervenții normative (asupra *NCPC*, dar și asupra legislației speciale⁴²), cel puțin în scop preventiv și din considerente ce țin de un eventual progres legislativ și în această din urmă materie.

Reiterăm caracterul incomplet al reglementării, de natură să creeze confuzii normative și să priveze *NCPC* de claritate, precizie, previzibilitate și predictibilitate, cu posibile consecințe pe planul aplicării neuniforme a normelor în materie, precum și să creeze potențiale dificultăți de integrare în ansamblul legislației în vigoare (legislația complementară/specială nefiind propusă spre amendare) - chestiuni care constituie potențiale vicii de constituționalitate.

În opinia noastră, în realizarea unei intervenții legislative în materie, este necesară promovarea unei abordări raționale, echilibrate, pentru ca prin modalitatea concretă de schimbare a sistemului actual de pronunțare și redactare a hotărârilor judecătorești în materie procesual civilă, în pofida caracterului incitant [și probabil dezirabil din perspectiva participanților - mai ales a beneficiarilor direcți ai activității de înfăptuire a justiției civile (justițiabili) - la activitatea de înfăptuire a justiției civile] al demersului legislativ, să se evite o ratare a scopului urmărit de inițiatori și a rezultatelor concrete scontate, prin crearea unor disfuncționalități în practică, care ar putea fi de natură să afecteze recunoașterea/realizarea (cu celeritate) a drepturilor și intereselor legitime deduse judecății (și să aducă atingere și dispozițiilor constituționale, unionale și convenționale bine cunoscute), iar aceasta la rândul său să cauzeze slăbirea încrederii în sistemul judiciar civil.

⁴² Trebuie subliniat și că o eventuală schimbare de paradigmă în ceea ce privește redactarea și pronunțarea hotărârilor judecătorești ar trebui să fie aplicabilă în materii diverse (contencios administrativ și fiscal, drept societar etc.) și chiar Curții Constituționale, jurisdicție care, actualmente, aduce la cunoștința publicului deciziile sale anterior motivării acestora

În concluzie, opinăm că se impune reanalizarea (în primul rând principială, dar și punctuală), în lumina considerentelor mai sus expuse [inclusiv a diferențelor semnificative existente între cele două materii (procesual civilă și procesual penală)], a necesității și oportunității promovării unor norme referitoare la redactarea hotărârilor judecătorești în materie civilă până la pronunțarea acestora, o asemenea intervenție legislativă, deși potențial preventivă, prin raportare la stadiul actual al jurisprudenței Curții Constituționale în materie procesual civilă, rămâne una prematură.

III. Punctul de vedere al Guvernului

Având în vedere considerentele menționate, **Guvernul nu susține adoptarea acestei inițiative legislative în forma prezentată.**

Cu stimă,

Nicolae-Ionel CIUCĂ

PRIM-MINISTRU

Domnului deputat **Ion-Marcel CIOLACU**
Președintele Camerei Deputaților